

12

ศิลปะการ

นิตยสารขงกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

ปีที่ ๒๕ เล่ม ๖ มกราคม ๒๕๒๕ ISSN 0125-0531

สารบัญ

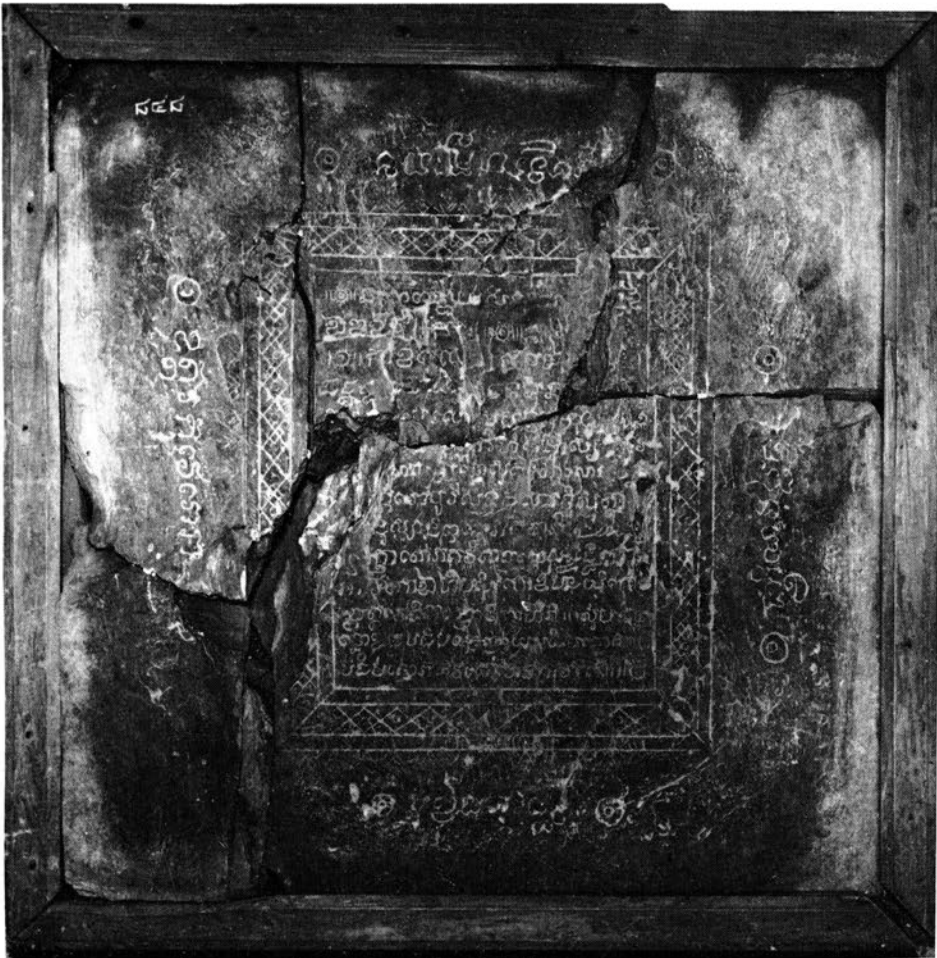
-
- ระเบียบภาพ: นิทรรศการงานศิลปะของประเทือง เอมเจริญ
“บทเพลงแห่งวันและคืน” ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์
๕-๒๕ มีนาคม ๒๕๒๕ ๑
-
- เสียงคำพม่าในหนังสือไทย
ประพัฒน์ ตรีณรงค์ ๒๑
-
- บทบาทของเกลือในการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน
จิราภรณ์ อรัณยะนาค ๓๓
-
- ความทรงจำของพระยาประดิพัทธ์ภูบาล (คอ ยู่เหลล ณ ระนอง)
เมื่อตามเสด็จเยือนต่างประเทศในรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ รัชกาลที่ ๗ ๔๖
-
- ประวัติย่อของคนไทตรงในแคว้นอัสสัม อินเดีย
ศรีเล็กซัม ช.ตรง เขียน เมฆินทร์ พานิชกุล แปล ๕๙
-
- จารึกวัดตระพังนาค อักษรขอม ภาษาบาลี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑
ชะเอม แก้วคล้าย ๖๗
-
- การสำรวจและวิจัยจารึก ๑.๕.๑.๑ บ้านสันตันม่วง
พ.ศ. ๒๐๒๑/ค.ศ. ๑๔๗๘
อันต์ เพนซ์ ๗๑
-
- การสำรวจแหล่งภาพเขียนสีบนผนังหินที่ถ้ำโลง เทือกเขาภูโลง
บ้านแก่งอะฮวน ตำบลโนนสูง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ๗๖
-
- ดรชনীคันเรื่องศิลปากร ปีที่ ๒๕ เล่ม ๑-๖ ๑๐๕

จารึกวัดตระพังนาค

อักษรขอม ภาษาบาลี,
ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑

เซแอม แก้วคล้าย อ่าน-แปล

กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

ศิลาจารึก วัดตระพังนาค ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง สุโขทัย

ศิลาจารึกหลักนี้ เจ้าหน้าที่กองหอสมุดแห่งชาติ ได้ทำการอัดสำเนาและถ่ายภาพจากพิพิธภัณฑ์-
สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เมื่อคราวออกสำรวจเอกสารจารึก พ.ศ. ๒๕๑๕ ทราบว่า
พระโบราณวัตถุจารย์ (ทิม) เจ้าอาวาสวัดราชธานี และเจ้าคณะจังหวัดสุโขทัย ได้พบศิลาจารึกหลักนี้ที่วัด
ตระพังนาค แล้วมอบให้แก่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย แต่ทะเบียนประวัติจารึกไม่ได้
ระบุว่าพบและมอบให้เมื่อใด

ลักษณะของแผ่นจารึกเป็นรูปสี่เหลี่ยมบาง ภายในหน้าที่มีจารึก มีกรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมเหมือนกรอบ
รูปถ่าย ภายในกรอบทั้งสิ้นี่ด้าน มีจารึกอักษรชื่อเทพเจ้าประจำทิศทั้งสี่ ภายในกรอบสี่เหลี่ยมมีจารึกอักษร
เริ่มต้นด้วยคำว่า นโม พุทธยา สิทธิฯ แล้วต่อด้วยสระและพยัญชนะไปจนจบ ต่อจากนั้น จึงเริ่มต้นด้วยบท
สรรเสริญพระพุทธรคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ แต่บทสังฆคุณมีเพียงบทย่อเท่านั้น เข้าใจว่าคงเป็นเพราะ
เนื้อที่ของศิลาจารึกมีจำกัดไม่พอกับข้อความนั่นเอง

เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของจารึกที่สำคัญก็คือ สระและพยัญชนะทั้งหมด เข้าใจว่าจารึกนี้คือตำรา
หรือแบบเรียนขั้นต้นของคนไทยในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับผู้ที่เริ่มเรียนสระและพยัญชนะ
ส่วนคำขึ้นต้นบทนมัสการพระพุทธรเจ้า นั้น หมายความว่า ผู้เริ่มเรียนหนังสือทุกคนต้องแสดงความ
เคารพต่อพระพุทธรเจ้าก่อน และขอพรต่อพระองค์ด้วยบทว่า สิทธิฯ หมายความว่าขอความปรารถนาในวิชา
ความรู้นั้นจงสำเร็จ แล้วจึงเริ่มเรียนสระและพยัญชนะ เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนแล้ว จึงกล่าวบทสรรเสริญ
พระพุทธรคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ แม้ทุกวันนี้ก็มีวิธีปฏิบัติอย่างเดียวกันในโรงเรียนต่าง ๆ คือ การไหว้
พระก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียนแล้ว แต่ตัดตอนการกล่าวบทสรรเสริญพระพุทธรคุณ ธรรมคุณ และ
สังฆคุณ โดยพิสดารไปไว้ในวันสุดสัปดาห์ของการเรียน เข้าใจว่าวิธีนี้ คงจะสืบต่อมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย
ดังที่ปรากฏในจารึกหลักนี้ก็ว่าได้

นามของเทพเจ้าประจำทิศทั้งสี่ที่ปรากฏในสี่ด้านของจารึก คงมีความหมายว่าขอให้เทพเจ้าผู้มี
หน้าที่รักษาทิศทั้งสี่ จงเป็นผู้รักษาคูมครองนักเรียนให้ปลอดภัยในทิศทั้งสี่ด้วย

นอกจากนั้น สิ่งที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งคือ สระที่ปรากฏในแผ่นจารึกหลักนี้ มี อ อา อิ อี อู อู
เอ โอ โอ เอา อ อะ ส่วน ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ไม่มี เพราะหลัง อะ นั้นมีเครื่องหมายหมวดครกกำกับอยู่ ที่บอกว่าเป็น
สิ่งควรพิจารณาเพราะว่า สระทั้งหมดนี้เป็นสระในภาษาไทย มิใช่สระในภาษาบาลี เพราะสระในภาษา
บาลีมีเพียง ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อู อู เอ โอ เท่านั้น แต่ในจารึกนี้เพิ่ม โอ เอา อ อะ เข้ามาด้วย ซึ่งมีใช้ในภาษา
ไทย แต่จะจัดเป็นสระภาษาไทยปัจจุบันก็ไม่ได้ เพราะยังขาดสระอื่น ๆ อีก เมื่อเทียบกับสระในภาษาไทย
ของหนังสือจินตามณีเล่ม ๑ สมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งมี อ อา อิ อี
อู อู ๆ ๆ ๆ เอ แอ โอ โอ เอา อ อ่า อะ อีกประการหนึ่ง ถ้าไม่คำนึงถึงสระ ๆ ๆ ๆ สระที่
ปรากฏในจารึกนี้ จะใกล้เคียงกับสระในภาษาสันสกฤตมากที่สุด สระในภาษาสันสกฤตคือ อ อา อิ อี
อู อู ๆ ๆ ๆ (ฺฤ) เอ โอ โอ เอา ส่วน อ และอะ นั้น สันสกฤตจัดเป็นอนุสวาระ และวิเคราะห์ตามลำดับ
นอกจากนั้นในจารึกนี้มีพยัญชนะ พ ซึ่งในภาษาสันสกฤตไม่มี ดังนั้น จึงไม่อาจจัดเป็นแบบเรียนภาษา
สันสกฤตได้ตามเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ศิลาจารึกหลักนี้จึงเป็นไปได้เฉพาะตำราหรือแบบเรียนภาษาไทยอย่าง
เดียว ข้อที่ว่าทำไมจึงไม่มีสระอื่น ๆ เหมือนหนังสือจินตามณี คงตอบแบบสันนิษฐานว่า เพราะสมัยนั้นการ
ศึกษาภาษาไทยของเมืองต่าง ๆ ยังไม่สัมพันธ์กัน นั่นเอง

ทะเบียนจารึก

อักษร	ขอม
ภาษา	บาลี
ศักราช	พุทธศตวรรษที่ ๒๑
จารึกอักษร	จำนวน ๑ ด้าน มี ๑๔ บรรทัด
วัตถุจารึก	ศิลา ประเภทหินดินดาน
ลักษณะวัตถุ	แผ่นสี่เหลี่ยม
ขนาดวัตถุ	กว้าง ๖๖ ซม. สูง ๖๖ ซม. หนา ๕ ซม.
บัญชี/ทะเบียนวัตถุ	สท. ๓๓
พบเมื่อ	ไม่ปรากฏหลักฐาน
สถานที่พบ	วัดตระพังนาค ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
ผู้พบ	พระโบราณวัตถุจารย์ (ทิม) วัดราชธานี เจ้าคณะจังหวัดสุโขทัย
ปัจจุบันอยู่ที่	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย
พิมพ์เผยแพร่	ครั้งแรก

คำจารึก

ขอบนอกด้านบน
ขอบนอกด้านซ้าย
ขอบนอกด้านล่าง
ขอบนอกด้านขวา
ภายในกรอบสี่เหลี่ยม

ปจุมิมวิรูปกุสราชา

อุตรกรูเวโรราชา

ปุรพาทรภูโธ

ทกขิมวิรูปุทโธ

(๑) นโม พุทฺธาย สิทฺธฺ (อ อา อิ อี อุ) อู

(๒) เอ ไอ โอ เอา อ์ อะ ะ

(๓) ก ข ค ฉ ง จ ฉ ช (ณ ณ)

(๔) ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ต ถ ท ธ น (ป ผ พ)

(๕) ภ ม ย ร ล ว ส ห พ

(๖) (อิ) ติปิโส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิ-

(๗) (ชฺชาจรณ) สมฺปนฺโน สุกโต โลกวินู

(๘) (อนุตฺต) โร ปุริสธมฺมสารถิ สคฺถา เท-

(๙) วมฺนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ส-

(๑๐) วาग्ขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิภูจิกิโก อ-

(๑๑) กาลิกิโก เอหิปสฺสสิโก โอปนยิกิโก ป-

(๑๒) จจฺจตุตฺ เวทิตพฺโพ วิญญูหิตี สุปฺปฏิป-

(๑๓) นฺโน อุกฺกุปฺปนฺโน ฌายปฺปฺปนฺโน สามี-

(๑๔) ปฺปฺปนฺโน ภควโต สาวกสฺสฺสโม.

ขอบนอกด้านบน
ขอบนอกด้านซ้าย
ขอบนอกด้านล่าง
ขอบนอกด้านขวา
ภายในกรอบสี่เหลี่ยม

คำแปล

ท้าววิรุฬหกอยู่ทิศประจิม
ท้าวฤๅษอยู่ทิศอุดร
ท้าวธตรฐอยู่ทิศบูรพา
ท้าววิรุฬหกอยู่ทิศทักษิณ
ขอความนอบน้อมจงมีแก่พระพุทธเจ้า ขอความสำเร็จ
จงมี

อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ โเอ เออ อัม อะ

ก ข ค ฉ ง จ ฉ ช (ฌ ญ)

ฎ ฏ ฑ ฒ ณ ต ถ ท ธ น

(ป ผ พ) ภ ม ย ร ล ว ส ห พ

แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น

เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ

เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้เสด็จไปได้แล้ว

เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า

เป็นครูของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบาน

เป็นผู้จำแนกธรรม ดังนี้

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว เป็นสิ่งที่

ประจักษ์ด้วยตนเอง เป็นสิ่งให้ผลไม่จำกัดกาลเวลา

เป็นสิ่งควรเรียกให้ผู้อื่นมาดู เป็นสิ่งที่บุคคลควรน้อมใจ

เข้าไปหา เป็นสิ่งที่วิญญูชนพึงรู้แจ้งเฉพาะตน ดังนี้

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ปฏิบัติดี

ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกต้อง และปฏิบัติชอบแล้ว //